

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA 5C

1. NÁHRADNÍ TERMÍN

C5PCD26C0T03

DIDAKTICKÝ TEST

Počet úloh: 28

Maximální bodové hodnocení: 50 bodů

Povolené pomůcky: psací potřeby

Tento dokument obsahuje zdůvodnění správných řešení jednotlivých úloh didaktického testu.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 1–3

Na ulici nastal zmatek,
může za to semafor,

*****,

vymyslel si bezva fór:
růžově a modře svítí.

Řidiči jsou zmatení,
policie už se řítí
sepsat o tom hlášení.

Je to jasný jako facka,
pravil řidič tříkolky:
na modrou maj jezdit kluci,
růžová je pro holky.

Jenže každý nepochopil
tato nová pravidla,
a tak už se v křižovatce
srazila dvě vozidla.

Dodávka se chtěla vyhnout,
narazila do značky,
přijedou i záchranáři,
už se blíží houkačky.

Zapeklitá situace
vyvolala paniku,
ve vozovce běhá ovce,
skočila tam z chodníku.

Chlapi v černých uniformách
s vysílačkou u ucha
oznámili na centrálu,
že to bude porucha.
Rozhodli se pro rychlé
a radikální řešení:
porouchaný semafor
prý hned na místě vymění.

(Š. Krejčí: Nezbedný semafor; upraveno)

1 bod

1 Které z následujících tvrzení odpovídá výchozímu textu?

- A) Policisté byli vysláni na křižovatku, aby vyslechli řidiče tříkolky a jeho výpověď zapsali.
- B) Hlavní příčinou paniky, která nastala mezi přítomnými řidiči, byla ovce pobíhající ve vozovce.
- ☒ C) Nepochopení toho, co znamená modrá a růžová barva na semaforu, vedlo ke srážce dvou vozidel.
- D) Muži v černých uniformách dostali přes vysílačku příkaz, aby o poruše semaforu ihned informovali centrálu.

Komentář

Pravdivost tvrzení uvedeného v možnosti C) dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny barevně.

1 bod

2 Na vynechané místo (*****) ve výchozím textu patří verš, jenž pomocí ustáleného slovního spojení vyjadřuje, že se semafor nudil. Který z následujících veršů patří na toto místo?

- A) protože byl krátkou dobu
- B) protože měl krátkou chvíli
- C) protože byl dlouhou dobu
- ☒ D) protože měl dlouhou chvíli

Komentář

Ustálené slovní spojení *mít dlouhou chvíli* má význam *nudit se*.

3 Které z následujících tvrzení je pravdivé?

(Výraz *zmatení* je ve výchozím textu podtržen. Věty s posuzovaným výrazem jsou gramaticky správné.)

- A) Jak ve výchozím textu, tak ve větě *Součástí plánu bylo zmatení protivníků* je výraz *zmatení* přídavným jménem.
- B) Jak ve výchozím textu, tak ve větě *Součástí plánu bylo zmatení protivníků* je výraz *zmatení* podstatným jménem.
- C) Výraz *zmatení* je ve výchozím textu podstatným jménem, ale ve větě *Součástí plánu bylo zmatení protivníků* je přídavným jménem.
- ☒ D) Výraz *zmatení* je ve výchozím textu přídavným jménem, ale ve větě *Součástí plánu bylo zmatení protivníků* je podstatným jménem.

Komentář

- Ve výchozím textu je výraz *zmatení* přídavným jménem, jímž je rozvíjeno podstatné jméno *řidiči* (jací jsou řidiči? – řidiči jsou *zmatení*).
- Ve větě *Součástí plánu bylo zmatení protivníků* je výraz *zmatení* podstatným jménem (co je součástí plánu? – součástí plánu je *zmatení protivníků*).

max. 2 body

4 Rozhodněte o každé z následujících vět (4.1–4.4), zda je zapsána pravopisně správně (A), nebo ne (N).

	A	N
4.1 Mladí hudebníci zahráli dvě skladby pro struné nástroje.	☐	☒
4.2 V některých domácnostech se dodnes topí hnědým uhlým .	☐	☒
4.3 Účinným prostředkem na nemocné klouby jsou prý bahenní koupele.	☒	☐
4.4 Členové mé rodiny si konečně začaly uvědomovat důležitost třídění odpadu.	☐	☒

Komentář

- Přídavné jméno *strunný* je odvozeno od podstatného jména *struna* pomocí přípony *-ný*.
- Podstatné jméno *uhlí* se skloňuje podle vzoru *stavení* (*hnědým uhlím* jako *hnědým stavením*).
- Pokud je podmět rodu mužského životného v čísle množném (tj. *členové*), v koncovce přičestí činného musí být *-i* (*začali*).

max. 3 body

5 Přiřadte k jednotlivým souvětím (5.1–5.3) odpovídající tvrzení (A–E).

(Žádná možnost z nabídky A–E nesmí být přiřazena víckrát než jednou.)

5.1 <u>Dyť</u> ti povídám, že kuře s <u>rejží</u> je zdravější než <u>bůček</u> nebo <u>hambáč</u> .	<u>E)</u>
5.2 <u>Ted</u> <u>konc</u> mi slíbil, že nebude <u>furt</u> vysedávat u počítače, a <u>kupodivu</u> si šel číst.	<u>C)</u>
5.3 <u>Ségra</u> si stěžovala, že u tety na statku už od rána hlasitě <u>kdákají</u> slepice a <u>chrochtají</u> prasata.	<u>A)</u>

- A) V tomto souvětí je pouze první podtržené slovo nespisovné.
- B) V tomto souvětí je pouze třetí podtržené slovo nespisovné.
- C) V tomto souvětí jsou celkem dvě podtržená slova nespisovná, a to první a druhé.
- D) V tomto souvětí jsou celkem dvě podtržená slova nespisovná, a to první a třetí.
- E) V tomto souvětí jsou všechna podtržená slova nespisovná.

Komentář

- 5.1 Slova *dyť*, *rejží* a *hambáč* jsou nespisovná (spisovně je *vždyť*, *rýží* a *hamburger*).
 - 5.2 Slova *ted'konc* a *furt* jsou nespisovná (spisovně je *ted'*, *neustále/pořád*). Slovo *kupodivu* je spisovné.
 - 5.3 Slovo *ségra* je nespisovné (spisovně je *sestra*), slova *kdákají* a *chrochtají* jsou v daném kontextu spisovná.
-

max. 2 body

6 Ke každé z následujících podúloh (6.1 a 6.2) napište současné (tj. ne zastaralé) spisovné slovo, které odpovídá zadání a zároveň není vlastním jménem.

(Slova musí být zapsána pravopisně správně.)

- 6.1 Napište podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného tříslabičné, je příbuzné se slovem ZAVĚST, skloňuje se podle vzoru STAVENÍ a neobsahuje předponu.
- 6.2 Napište podstatné jméno, které je v 1. pádě čísla jednotného dvouslabičné, je příbuzné se slovem CITLIVÝ, skloňuje se podle vzoru HRAD a obsahuje předponu.

Řešení

- 6.1 např. vedení
- 6.2 např. pocit

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 7–11

(1) Jednoho rána Sam Carracloough prodal kolii Lassii. Přišel totiž o práci dělníka v dole a patnáct liber, které za fenku dostal, představovalo víc než jeho tři týdenní mzdy. Ve čtyři hodiny odpoledne jeho syn Joe našel travnatý kout školního dvora prázdný. Když doma zjistil, co se stalo, srdce mu sevřel smutek. Lassie, jeho věrná společnice, měla nyní nového pána – vévodu z Rudlingu. Joe pochopil, že fenka na něj už nikdy čekat nebude.

Jenže hned druhý den ve čtyři odpoledne Lassie vzorně seděla na obvyklém místě. Joe se zaradoval. Možná táta sehnal práci. Jestli to tak je, třeba mu teď rodiče dovolí, aby si Lassii nechal. Už záhy se ale ukázalo, že se mýlil. Do domku Carraclooughových vtrhl správce vévodova psince a začal rvát: „To jsou teda finty. Vycvičili jste psa, aby se vracel za Joem. Teď ho chcete **střelit** někomu dalšímu.“ Pak Hynes odvedl Lassii zpět a **zahradil** jí všechny možné únikové cesty z kotce. Jenže následujícího dne Lassie opět utekla.

„Odved’ ji zpět a řekni jí, ať už neutíká,“ přikázal Joeovi táta. Když chlapec plnil otcovo přání, plakal. Dojemnou scénu sledovala zpoza křoví vévodova vnučka Priscilla.

(2) O týden později vévoda odcestoval na svůj zámek ve Skotsku a vzal s sebou i Lassii. Zanedlouho události nabraly rychlý spád. Hynes se s Lassii procházel po zámeckém pozemku, obehnaném silnou zdí s jedinou bránou. Náhle se fenka vysmekla z obojku a pelášila pryč. Hynes se rozběhl za ní. Jakožto správce psince dostával osm liber týdně a nechtěl o ně **přijít**. Priscilla zrovna otevírala bránu, když uslyšela křik: „Slečno, zavřete bránu!“ Skoro ho poslechla, ale vtom si vzpomněla, jak onehdy viděla toho chudého kluka loučit se s Lassii. Rozhodla se proto jinak a zabouchla bránu sídla až vteřinu poté, co fenka proběhla. Téměř neslyšně špitla: „Hodně štěstí, Lassie.“ Kolie neomylně zamířila na jih, do vsi Greenall Bridge za Joem.

(R. Wellsová: Lassie se vrací; upraveno)

max. 2 body

7 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (7.1–7.4), zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), nebo ne (N).

	A	N
7.1 Vévoduův zámek ve Skotsku se nacházel jižním směrem od vsi Greenall Bridge.	☐	☒
7.2 Na tom, že se Lassii podařilo utéct ze zámeckého pozemku ve Skotsku, měla zásluhu také vévodova vnučka Priscilla.	☒	☐
7.3 Od chvíle, kdy Joeův otec prodal Lassii, do chvíle, kdy ke Carraclooughovým vtrhl Hynes, uplynulo víc než 28 hodin.	☒	☐
7.4 Týdenní plat Joeova tatínka na pozici dělníka v dole byl nižší než Hynesův týdenní plat na pozici správce vévodova psince.	☒	☐

Komentář

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

max. 2 body

8 Vypište z druhé části výchozího textu dvě podstatná jména, která se skloňují podle vzoru město.

(Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.)

Řešení

Skotsku, sídla

9 **Tvrzení č. 1:** Výchozí text je bajka.

Tvrzení č. 2: Výchozí text vypráví chlapec Joe.

Je některé z výše uvedených tvrzení pravdivé?

- A) Pravdivé je pouze tvrzení č. 1.
- B) Pravdivé je pouze tvrzení č. 2.
- C) Pravdivé je každé z těchto tvrzení.
- ☒ D) Pravdivé není žádné z těchto tvrzení.

Komentář

- Bajka je krátký příběh s ponaučením, který nepřímou poukazuje např. na negativní lidské vlastnosti a v němž často vystupují zvířata jednající jako lidé. Výchozí text tyto základní znaky bajky nevykazuje.
- Výchozí text je vyprávěn ve 3. osobě čísla jednotného, vyprávěčem tedy není žádná z postav. Kdyby příběh vyprávěl chlapec Joe, byl by text vyprávěn v 1. osobě čísla jednotného (např. *Pochopil jsem, že fenka na mě už nikdy čekat nebude.*).

1 bod

10 **Na jakou otázku odpovídá věta podtržená ve výchozím textu?**

- ☒ A) Co mu rodiče dovolí?
- B) Kdy mu to rodiče dovolí?
- C) Za jakým účelem mu to rodiče dovolí?
- D) Za jaké podmínky mu to rodiče dovolí?

Komentář

Sloveso *dovolit* vyžaduje určité doplnění: *rodiče dovolí někomu* (tj. Joeovi, který je ve větě zastoupen zájmenem *mu*) *něco* (aby si Lassii nechal → celá tato věta je tedy odpovědí na otázku *Co mu rodiče dovolí?*).

1 bod

11 **Které z následujících tvrzení NENÍ pravdivé?**

(Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu vyznačena tučně.)

- A) Pokud slovo *vtrhl* nahradíme slovem *vpadl*, význam příslušného větného celku zůstane zachován.
- B) Pokud slovo *střelit* nahradíme slovem *prodat*, význam příslušného větného celku zůstane zachován.
- C) Pokud slovo *zahradil* nahradíme slovem *zatarasil*, význam příslušného větného celku zůstane zachován.
- ☒ D) Pokud slovo *přijít* nahradíme slovem *dorazit*, význam příslušného větného celku zůstane zachován.

Komentář

- Slova *vtrhl* a *vpadl* jsou v kontextu výchozího textu synonymy (*vtrhl do domku* = *vpadl do domku*).
- Slova *střelit* a *prodat* jsou v kontextu výchozího textu synonymy, slovo *střelit* je zde užito ve slangovém významu *prodat* (*střelit někomu dalšímu* = *prodat někomu dalšímu*).
- Slova *zahradil* a *zatarasil* jsou v kontextu výchozího textu synonymy (*zahradil jí únikové cesty* = *zatarasil jí únikové cesty*).

- Slovo *přijít* je v kontextu výchozího textu užito ve významu *být o něco připraven, pozbyt*; slovo *dorazit* má jiné významy, např. *dopřít se na nějaké místo*. Pokud slovo *přijít* nahradíme slovem *dorazit*, příslušný větný celek nebude smysluplný ani gramaticky správný (*Jakožto správce psince dostával osm liber týdně a nechtěl o ně přijít*. × *Jakožto správce psince dostával osm liber týdně a nechtěl o ně dorazit*.).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 12

Jaké by to asi bylo, kdyby nadpřirozené bytosti **ožili**? To se sice nestane, pokud ale zavítáte do Pelhřimova, uvidíte jejich napodobeniny. Nachází se zde totiž muzeum strašidel. Jde prý výhradně o tvory, kteří se kdysi v okolí tohoto města opravdu vyskytovali. Tak se to alespoň **pravý** ve starých příbězích.

Figuríny jsou vystaveny ve **sklepenní** jednoho domu na zdejší náměstí. Pod kamennými klenbami se za doprovodu **tajemně** znějících zvuků setkáte s mnoha strašidly a díky popiskům se dozvíte řadu zajímavých informací. Snad nejznámějšími postavami z říše pohádek jsou čarodějnice. Bydlí v chatrčích poblíž lesa a s oblibou se proměňují v netopýry. Hejkal je nevzhledný divý muž, který od setmění do svítání straší pocestné a zbytek dne prospí. Polednice je naopak denní strašidlo a zaměřuje se na rodiny se zlobivými dětmi. Jste zvědaví na další exponáty? Vydejte se do muzea v Pelhřimově.

(inspirováno textem na www.kudyznudy.cz)

max. 4 body

12 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou v něm zapsána s pravopisnou chybou, a napište je PRAVOPISNĚ SPRÁVNĚ.

(Slova запиšte bezchybně; ohebná slova запиšte ve stejném tvaru, v němž jsou užita v textu. Podtržené výrazy jsou zapsány správně. Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.)

Komentář

- Pokud je podmět rodu ženského v čísle množném (tj. *bytosti*), v koncovce přičestí činného musí být -y (*ožily*).
- Výraz *praví (se)* je ve výchozím textu tvarem přítomného času slovesa *pravit*. V těchto případech se vždy píše -í.
- Podstatné jméno *sklepení* je odvozeno od podstatného jména *sklep*.
- Příslovce *tajemně* je odvozeno od přídavného jména *tajemný*.

13 Uspořádejte jednotlivé části textu (A–F) tak, aby na sebe navazovaly.

A) „Že ho zdvořile prosíme, aby někdy vyšel ven,“ vysvětlil mi Dill. „Myslíme si, že když s náma chvílku posedí, bude mu třeba líp.“ Všichni tři jsme se přesunuli ke starému domu.

B) „Vzduch je čistý,“ hlásila jsem. Jem se dal do práce. Papírek ale nebyl na prutu dobře připevněný a neustále padal na zem. Nehnutě jsem Jema pozorovala, když vtom Dill začal poskakovat a zuřivě zvonil zvonkem.

C) „Tak dobrá, ale uděláš, co ti řekneme,“ varoval mě Dill. „O co jde?“ zeptala jsem se. Jem řekl: „Chceme poslat Radleymu lístek.“

D) Dill zůstal stát u pouliční lampy a my s Jemem jsme se dál plížili podél zdi. Zastavila jsem se na rohu domu, přikrčila se a nakoukla na dvůr.

E) Ráno jsem na naší zahradě zastihla Dilla a svého bratra Jema, jak o něčem rokují. Jako obvykle mi řekli, ať jdu pryč. „Nepudu. Mám stejný právo hrát si tady jako vy,“ odsekla jsem.

F) Pak mi vysvětlili svůj plán. Jem hodlal připevnit papírek se vzkazem na konec rybářského prutu a prostrčit jej oknem. Dill bude hlídat Radleyho dům zepředu, a kdyby někdo šel, zazvoní zvonkem. Já mám hlídat dvůr. „A co jste mu napsali?“ zajímalo mě.

(H. Leeová: *Jako zabít ptáčka*; upraveno)

Řešení

První část: **E)**

Druhá část: **C)**

Třetí část: **F)**

Čtvrtá část: **A)**

Pátá část: **D)**

Šestá část: **B)**

E) Ráno jsem na naší zahradě zastihla Dilla a svého bratra Jema, jak o něčem rokují. Jako obvykle mi řekli, ať jdu pryč. „Nepudu. Mám stejný právo hrát si tady jako vy,“ odsekla jsem.

C) „Tak dobrá, ale uděláš, co ti řekneme,“ varoval mě Dill. „O co jde?“ zeptala jsem se. Jem řekl: „Chceme poslat Radleymu lístek.“ **F)** Pak mi vysvětlili svůj plán. Jem hodlal připevnit papírek se vzkazem na konec rybářského prutu a prostrčit jej oknem. Dill bude hlídat Radleyho dům zepředu, a kdyby někdo šel, zazvoní zvonkem. Já mám hlídat dvůr. „A co jste mu napsali?“ zajímalo mě. **A)** „Že ho zdvořile prosíme, aby někdy vyšel ven,“ vysvětlil mi Dill. „Myslíme si, že když s náma chvílku posedí, bude mu třeba líp.“ Všichni tři jsme se přesunuli ke starému domu.

D) Dill zůstal stát u pouliční lampy a my s Jemem jsme se dál plížili podél zdi. Zastavila jsem se na rohu domu, přikrčila se a nakoukla na dvůr. **B)** „Vzduch je čistý,“ hlásila jsem. Jem se dal do práce. Papírek ale nebyl na prutu dobře připevněný a neustále padal na zem. Nehnutě jsem Jema pozorovala, když vtom Dill začal poskakovat a zuřivě zvonil zvonkem.

- 14 Napište smysluplnou spisovnou větu jednoduchou o pěti slovech, která bude obsahovat sloveso ZATLOUCT užitě v 2. osobě čísla jednotného způsobu rozkazovacího.

(Vzniklá věta musí být gramaticky i pravopisně správná.)

Řešení

např. Zatluč ten dlouhý hřebík pořádně. / Zatluč kůl do vlhké půdy.

1 bod

- 15 Která z následujících vět NENÍ zapsána pravopisně správně?

- A) Bez dovolení nikdy nesmíš hladit cizí psy.
- B) Holubí trus pokrýval většinu zahradního nábytku.
- ☒ C) Hromadný útěk před domnělým nebezpečím byl zbytečný.
- D) Náš nový systém dálkového zamykání si zapomnětliví řidiči pochvalují.

Komentář

Přídavné jméno *domnělý* je odvozené od slovesa *domnívat se*, které je příbuzné se slovesem *pomníť* (starší sloveso s významem *pamatovat si*).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 16

Vejce omyjte v teplé vodě se saponátem. Zbavíte ho tak nečistot a zároveň odmastíte, takže se pak lépe obarví. Poté udělejte špendlíkem dvě dírky (na špičce a na protější straně). Do dírek několikrát zasuněte špejli, abyste narušili žloutek. Potom špejli vysuňte, pořádně se nadechněte a foukejte, dokud vám nezbude prázdná skořápka. (Moje vychytávka: než začnu do vejce foukat, dám si přes něj papírový kapesník, protože nechci, aby se moje rty dotýkaly skořápky.) Až to budete mít, napustěte do skořápky trochu vody, zatřeste skořápkou a pak vodu vyfoukněte ven. Odstraní tak nežádoucí zbytky žloutku a bílku, tudíž později vaše nádherně obarvená kraslice nebude zapáchat.

(Vzhledem k povaze úlohy není zdroj výchozího textu uveden.)

1 bod

- 16 Která z následujících možností nejlépe vystihuje výchozí text?

- A) Jde o vypravování, jehož cílem je přiblížit čtenáři jak kroky potřebné k vyfouknutí vejce, tak všechny kroky potřebné k obarvení vejce.
- B) Jde o vypravování, jehož cílem je přiblížit čtenáři kroky potřebné k vyfouknutí vejce, nikoli však všechny kroky potřebné k obarvení vejce.
- ☒ C) Jde o popis pracovního postupu: jsou zde popsány kroky potřebné k vyfouknutí vejce, nikoli však všechny kroky potřebné k obarvení vejce.
- D) Jde o popis pracovního postupu: jsou zde popsány jak kroky potřebné k vyfouknutí vejce, tak všechny kroky potřebné k obarvení vejce.

Komentář

Výchozí text vykazuje znaky popisu pracovního postupu, jeho cílem je srozumitelně popsat, jak provést určitou činnost. Jednotlivé kroky potřebné k vyfouknutí vejce jsou popsány přesně a jsou logicky řazeny za sebou, takže na základě textu čtenář může daný postup zopakovat. Postupu při barvení vajec se text nevěnuje.

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOZE 17

TEXT 1

lhář	hrdina	kolega	spáč
vládce	třídní	neposeda	průvodčí
vědma	rádce	příbuzný	sluha

TEXT 2

U **podstatného jména typu A** (např. *cestující, popleta*) **nelze** ze samotného tvaru 1. pádu čísla jednotného určit, zda toto slovo je rodu mužského životného, nebo rodu ženského. Rod podstatného jména poznáme až při skloňování nebo z kontextu, např. *s cestujícím* × *s cestujícím*; *Katka je velká popleta* × *Petr je velký popleta*.

U **podstatného jména typu B** (např. *učitel, přítelkyně*) lze ze samotného tvaru 1. pádu čísla jednotného určit, zda toto slovo je rodu mužského životného, nebo rodu ženského.

max. 3 body

17 Vypište z TEXTU 1 tři podstatná jména typu A.

(Všechna podstatná jména v TEXTU 1 jsou uvedena v 1. pádě čísla jednotného. Úlohu řešte na základě definic uvedených v TEXTU 2. Za chybu je považováno jak neuvedení hledaného slova, tak zapsání jakéhokoli slova, které neodpovídá zadání.)

Komentář

Podstatnými jmény typu A jsou slova:

- **třídní** (*ten třídní* i *ta třídní*);
- **neposeda** (*neposedný muž* i *neposedná žena*);
- **průvodčí** (*kontrolor jízdenek* i *kontrolorka jízdenek*).

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 18–23

TEXT 1

(1) Během léta bývají zahrady i krásně rozkvetlé louky plné motýlů, s nástupem podzimu se ovšem situace zásadně změní. Kam křehcí krasavci mizí? Téměř nikdo neví, že někteří motýli odlétají do teplých krajín. Příkladem je třeba babočka admirál, rozšířená po celé Evropě. Nejodvážnějším cestovatelem z hmyzí říše je ale monarcha stěhovavý. Tento motýl, žijící v létě u hranic USA s Kanadou, se na zimu vždy přesouvá do středního Mexika. Jeho výkon je obdivuhodný, monarcha totiž denně zvládne urazit i 120 km.

(2) Babočka s monarchou jsou však spíše výjimkou. Většina motýlů totiž zimu přečkává v různých vývojových stádiích: nejčastěji ve formě vajíčka nalepeného na větvích rostlin, ve stádiu housenky či jako kukly; nejméně druhů přezimuje ve stádiu dospělého jedince. Mezi motýlí otužilce patří žluťásek řešetlakový. Tento středně velký motýl na zimu **upadá** do strnulosti podobné zimnímu spánku, typickému pro řadu savců. Na rozdíl od jiných motýlů, kteří zimu tráví ve speciálním úkrytu (v tmavé jeskyni, v dutině stromu aj.), žluťásek řešetlakový **zpravidla** přezimuje tak, že se zavěsí na nějakou rostlinu. V těle mu proudí zvláštní látka, díky níž se udrží naživu i při nízkých teplotách.

(3) Žluťásek řešetlakový bývá prvním motýlem, kterého spatříte koncem zimy **poletovat** v přírodě. Možná se ptáte, jak ho poznáte. Docela snadno: křídla samečků jsou zbarvena jasně žlutě, samička je světlejší a obě pohlaví mají na každém křídle červenofialovou tečku.

Další zajímavostí tohoto motýla je jeho dlouhý životní cyklus. Z nakladených vajíček se vylíhnou zelenobílé housenky. Stádium housenky trvá cca 30 dnů, stádium kukly je asi o polovinu kratší. Dospělý žluťásek se dožívá až 12 měsíců a to je v motýlí říši úctyhodný věk. Obvykle totiž motýli žijí ve stádiu dospělého jedince jen 2–3 týdny, některé druhy **dokonce** jen pár dnů. Žluťásek řešetlakový je zkrátka motýlí rekordman.

(www.stoplusjednicka.cz, www.npsumava.cz; upraveno)

TEXT 2

Sloveso typu A je sloveso, jehož trvalou součástí je SE, např. *smát se* (např. věta *Tomáš tomu smál* není gramaticky správná).

Sloveso typu B je sloveso, které lze použít jak bez SE, tak s ním (záleží na tom, co chceme vyjádřit), např. *chytit se* × *chytit* (*chytit se za hlavu* × *chytit míč*).

Pozn.: U sloves typu A lze SE vypustit pouze ve specifických případech (např. *Smál se tomu?* – *Ano, smál.*).

max. 2 body

18 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (18.1–18.4), zda jednoznačně vyplývá z TEXTU 1 (A), nebo ne (N).

		A	N
18.1	Je obvyklé, že ve stádiu dospělého jedince motýli nežijí déle než měsíc.	☒	☐
18.2	Od naklazení vajíček do vylíhnutí housenek, z nichž se později stane dospělý žluťásek řešetlakový, uplyne zhruba 30 dnů.	☐	☒
18.3	Cíl cesty, na niž se vždy na zimu vydává monarcha stěhovavý, se nachází ve středním Mexiku, a to 120 km od hranic USA s Kanadou.	☐	☒
18.4	Samička žluťásky řešetlakové se od samečka liší nejen tím, že je světlejší, ale i tím, že na rozdíl od něj má na každém křídle červenofialovou tečku.	☐	☒

Komentář

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou v TEXTU 1 vyznačeny příslušnou barvou.

19

19.1 Napište, kolik je celkem souvětí v první části TEXTU 1.19.2 Vypište z první části TEXTU 1 několikanásobný podmět.19.3 Vypište z první části TEXTU 1 podmět vyjádřený zájmenem.Příklad: Ve větě *Já tam půjdu taky* je podmět vyjádřený zájmenem.**Komentář**

19.1 V první části TEXTU 1 se nachází celkem tři souvětí, a to:

- *Během léta bývají zahrady i krásně rozkvetlé louky plné motýlů, s nástupem podzimu se ovšem situace zásadně změní.* (slovesa v určitém tvaru: *bývají, změní se*)
- *Téměř nikdo neví, že někteří motýli odlétají do teplých krajín.* (slovesa v určitém tvaru: *neví, odlétají*)
- *Jeho výkon je obdivuhodný, monarcha totiž denně zvládne urazit i 120 km.* (slovesa v určitém tvaru: *je, zvládne*)

19.2 zahrady (i) louky

19.3 nikdo

1 bod

20 Ve kterém z následujících úseků TEXTU 1 se vyskytuje sloveso typu A?

(Úlohu řešte na základě definic uvedených v TEXTU 2.)

- ☒ A) možná se ptáte
- ☐ B) díky níž se udrží naživu
- ☐ C) se na zimu vždy přesouvá
- ☐ D) se zavěsí na nějakou rostlinu

KomentářSloveso *ptát se* patří mezi zvrtná slovesa, tj. slovesa, která se v češtině vyskytují vždy se zvrtným zájmenem *se* (nebo *si*).Ostatní posuzovaná slovesa lze použít jak bez *se*, tak s ním:

- udrží se naživu × udrží těžký kufr;
- přesouvá se na zimu do Mexika × přesouvá nábytek po pokoji;
- zavěsí se na rostlinu × zavěsí obraz na zeď.

1 bod

21 Ve které z následujících možností je uvedena dvojice slov, jež jsou v kontextu TEXTU 1 antonymy?

(První slovo z každé dvojice pochází z TEXTU 1 a je v něm vyznačeno tučně.)

Příklad: *Slon má drsnou kůži.* → Slova *drsnou* a *hladkou* jsou v tomto kontextu antonymy, tzn. slovo *hladkou* by v této větě mělo opačný význam, než v ní má slovo *drsnou*.

- ☐ A) upadá – zvedá
- ☒ B) zpravidla – výjimečně
- ☐ C) poletovat – přistávat
- ☐ D) dokonce – zpočátku

Komentář

- Slovo *upadat* je v TEXTU 1 užito ve významu *dostávat se do nějakého stavu*; sloveso *zvedat* nemá opačný význam, ale má jiné významy, např. *dostávat něco vzhůru* → slova *upadá* a *zvedá* nejsou v daném kontextu antonymy.
- Slovo *zpravidla* je v TEXTU 1 užito ve významu *většinou, obvykle, pravidelně*; slovo *výjimečně* má mj. význam *zřídka, mimořádně* → slova *zpravidla* a *výjimečně* jsou v daném kontextu antonymy.
- Slovo *poletovat* je v TEXTU 1 užito ve významu *létat, vznášet se sem a tam*; slovo *přistávat* má např. význam *dosahovat pevné země a zastavovat u ní* → slova *poletovat* a *přistávat* nejsou v daném kontextu antonymy.
- Slovo *dokonce* v TEXTU 1 zdůrazňuje neočekávanou okolnost; slovo *zpočátku* má význam *zprvu, nejdříve* → slova *dokonce* a *zpočátku* jsou v daném kontextu antonymy.

1 bod

22 Která z následujících možností nejlépe vystihuje téma (tj. hlavní myšlenku) druhé části TEXTU 1?

- A) charakteristika vývojových stádií žluťáka řešetlákového
- B) srovnání zimního spánku savců a žluťáka řešetlákového
- ☒ C) přezimování motýlů se zaměřením na žluťáka řešetlákového
- D) typy zimních úkrytů charakteristické pro žluťáka řešetlákového

Komentář

Druhá část TEXTU 1 popisuje, jak motýli zpravidla přecházejí zimu (např. *Většina motýlů totiž zimu přechází v různých vývojových stádiích: nejčastěji ve formě vajíčka nalepeného na větvích rostlin, ve stádiu housenky či jako kukly; nejméně druhů přezimuje ve stádiu dospělého jedince.*), přičemž zvláštní pozornost je věnována žluťáskovi řešetlákovému (např. *žluťásek řešetlákový zpravidla přezimuje tak, že se zavěsí na nějakou rostlinu*).

max. 2 body

23 Rozhodněte o každém z následujících úseků TEXTU 1 (23.1–23.4), zda se v něm vyskytuje předložka (A), nebo ne (N).

	A	N
23.1 že někteří motýli odlétají	☐	☒
23.2 typickému pro řadu savců	☒	☐
23.3 mezi motýlí otužilce patří žluťásek	☒	☐
23.4 vajíčka nalepeného na větvích rostlin	☒	☐

Komentář

Předložky jsou v posuzovaných úsecích vyznačeny zeleně.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 24

Věta č. 1: Na přípravu této bábovky s brusinkami potřebujete měkký tvaroh.

Věta č. 2: Odpoledne zajdi do obchodu pro **cibuly** a dvě menší cukety.

1 bod

24 Které z následujících tvrzení o větách z výchozího textu je pravdivé?

- A) Obě tyto věty jsou zapsány pravopisně správně.
- B) Každá z těchto vět obsahuje pravopisnou chybu.
- ☒ C) Věta č. 1 je zapsána pravopisně správně, věta č. 2 obsahuje pravopisnou chybu.
- D) Věta č. 1 obsahuje pravopisnou chybu, věta č. 2 je zapsána pravopisně správně.

Komentář

Podstatné jméno *cibule* se skloňuje podle vzoru *růže* (pro *cibuli* jako pro *růži*).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 25–27

Hobbyhorsing spojuje pohyb, kreativitu a lásku ke koním. Zrodil se ve Finsku a nabízí možnost, jak si dítě může užít jezdeckví, *****. Tento netradiční sport se proslavil díky finskému dokumentu *Hobbyhorse Revolution* z roku 2017.

Chcete se tomuto sportu věnovat? Pak potřebujete hobbyhorse – napodobeninu koňské hlavy na tyči. Základní verzi hobbyhorse lze koupit za 500 Kč, za nadstandardní model zaplatíte až 4 000 Kč. Tuto pomůcku si ale můžete vyrobit i sami ze dřeva, plsti či jiných materiálů. Jakmile ji budete mít, už vám nic nebrání v účasti na závodech.

Soutěže v hobbyhorsingu mají jasně stanovená pravidla, např. hobbyhorse nesmí být lehčí než 350 gramů a musí se držet předepsaným způsobem. Závodí se v různých disciplínách: při parkuru závodníci zdolávají sérii překážek na závodní dráze, při drezuře zase předvádějí klus či cval. Jednou z nejzajímavějších disciplín je skok mohutnosti, při němž se soutěžící snaží přeskočit co nejvyšší překážku. Jen pro zajímavost – v této hobbyhorsingové disciplíně byl v březnu 2026 překonán světový rekord, když sportovkyně Nikol na závodech v Praze přeskočila překážku vysokou 155 cm.

Hobbyhorsing vyvolává rozporuplné reakce: jedni ho považují za čiré bláznovství, druhí tvrdí, že skvěle propojuje zábavu s rozvíjením fyzických dovedností.

Vysvětlivka: *plst'* – druh textilie

(www.cehof.cz, www.reflex.cz; upraveno)

max. 2 body

25 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení (25.1–25.4), zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), nebo ne (N).

	A	N
25.1 Hobbyhorsing je původně finský sport, který vznikl v roce 2017.	☐	☒
25.2 Cena jakéhokoli nadstandardního modelu hobbyhorse činí 4 000 Kč.	☐	☒
25.3 Jedno z pravidel soutěží v hobbyhorsingu stanovuje, že hmotnost hobbyhorse musí být přesně 350 gramů.	☐	☒
25.4 Při skoku mohutnosti, jedné z hobbyhorsingových disciplín, byla překážka vysoká 155 cm poprvé přeskočena v roce 2026 na závodech v Praze.	☒	☐

Komentář

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

26 Kterou z následujících možností je nutné doplnit na vynechané místo (**) ve výchozím textu, aby příslušné souvětí bylo gramaticky správné a text jako celek byl smysluplný?**

- ☒ A) aniž jezdí na živém koni
- ☐ B) aniž jezdící na živém koni
- ☐ C) až když jezdí na živém koni
- ☐ D) až když jezdící na živém koni

Komentář

Z výchozího textu vyplývá, že při hobbyhorsingu se nejezdí na živém koni, ale používá se *napodobenina koňské hlavy na tyči*. Možnost C) jde tedy proti smyslu textu (ježdění na živém koni je zde uvedeno jako podmínka, kterou člověk musí splnit, aby se mohl věnovat hobbyhorsingu). Spojka *aniž* vyjadřuje *okolnost, která nemusí být splněna pro uskutečnění děje* (tzn. dítě si může užít jezdectví bez nutnosti vlastnit živého koně / jezdit na živém koni). Možnosti B) a D) nejsou gramaticky správné.

27 Který z následujících tvarů slov je ve výchozím textu užitý chybně?

(Posuzované tvary slov jsou ve výchozím textu vyznačeny tučně. Příklad: Podtržený tvar slova ve větě *Otevřeno máme do čtyři hodin* je užitý chybně.)

- ☐ A) účasti
- ☐ B) stanovená
- ☒ C) sérií
- ☐ D) nejzajímavějších

Komentář

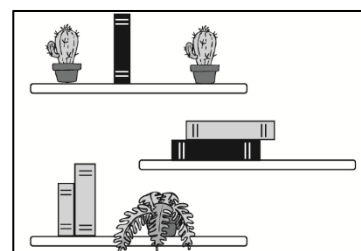
- Sloveso *nebránit* se ve výchozím textu pojí s 6. pádem (*nebránit v čem* → *nebránit v účasti*).
- Tvar *stanovená* se shoduje s tvarem rozvíjeného podstatného jména *pravidlo*, které je rodu středního a v textu je užito ve 4. pádě čísla množného.
- Sloveso *zdolávat* se ve výchozím textu pojí se 4. pádem (*zdolávat něco*), tvar *sérií* je však buď tvarem 7. pádu čísla jednotného nebo 2. pádu čísla množného. Správně je tedy *zdolávají sérii překážek*, případně *zdolávají série překážek*.
- Tvar *nejzajímavějších* se shoduje s tvarem rozvíjeného podstatného jména *disciplína*, které je rodu ženského a v textu je užito v 2. pádě čísla množného.

28 Přiradte k jednotlivým obrázkům (28.1–28.4) odpovídající popis (A–F).

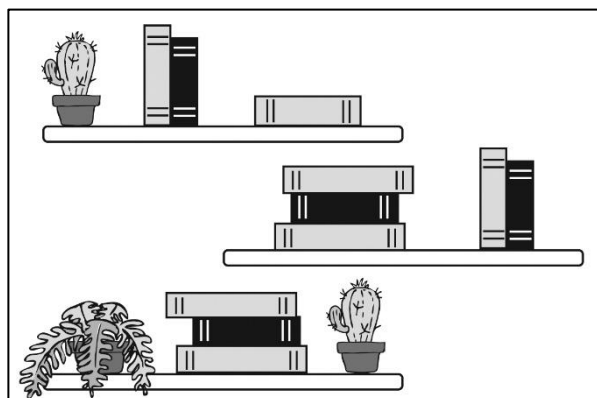
(Žádná možnost z nabídky A–F nesmí být přiřazena víckrát než jednou.)

Vysvětlivky s příkladem

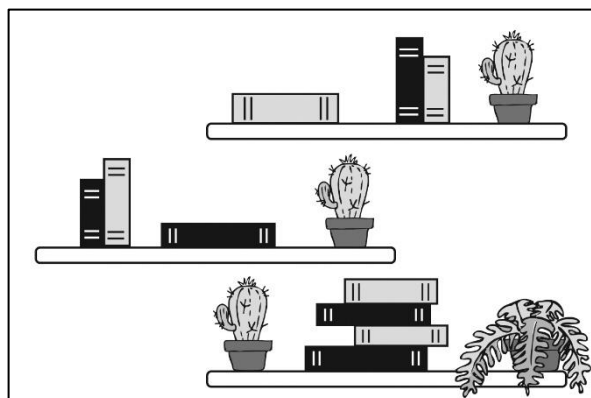
Na vedlejším malém obrázku je celkem pět knih: na horní polici je jedna černá kniha postavená svisle, na prostřední polici jsou dvě knihy položené vodorovně (jedna šedá a druhá černá) a na spodní polici jsou dvě šedé knihy postavené svisle. Na obrázku jsou celkem tři rostliny: na horní polici jsou dva kaktusy a na spodní polici je kapradina. Na policích nejsou jiné předměty než rostliny a knihy.

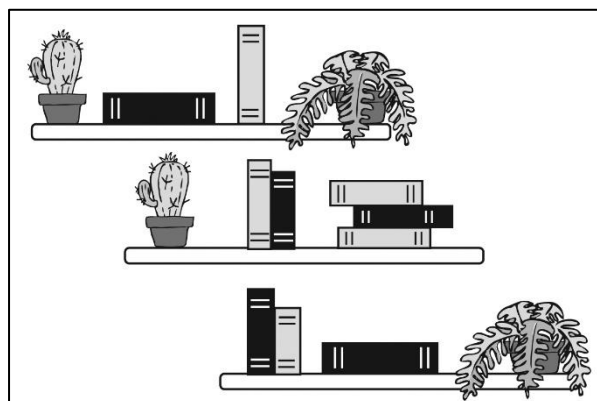
28.1

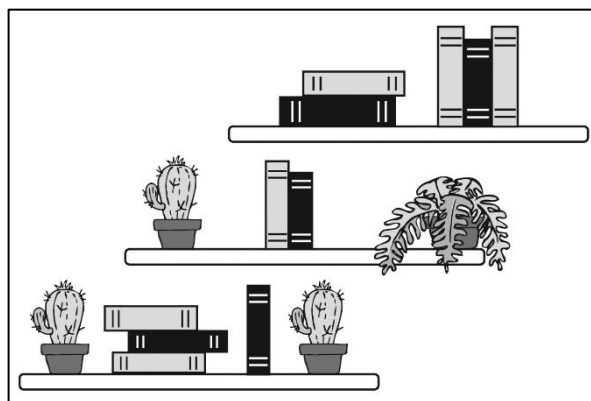
28.2

28.3

28.4

- A) Na celém obrázku je lichý počet černých knih. Na prostřední polici je méně knih než na spodní polici. Na spodní polici je alespoň jedna kniha postavena svisle.
- B) Na obrázku je sudý počet rostlin. Na horní polici je pouze jedna kniha položena vodorovně. Na spodní polici je stejný počet černých knih jako na horní polici.
- C) Na prostřední polici je lichý počet knih. Na každé z polic je alespoň jedna rostlina. Na celém obrázku je víc knih položených vodorovně než knih postavených svisle.
- D) Na spodní polici je stejný počet šedých knih jako na horní polici. Na celém obrázku je víc kaktusů než kapradin. Na horní polici je lichý počet knih postavených svisle.
- E) Na celém obrázku je sudý počet knih postavených svisle. Jak na horní polici, tak na spodní polici je jeden kaktus. Na prostřední polici je víc knih než na horní polici.
- F) Na celém obrázku je lichý počet knih položených vodorovně. Na prostřední polici je alespoň jedna rostlina. Celkový počet šedých knih je shodný s celkovým počtem černých knih.

Řešení

28.1 – E; 28.2 – C; 28.3 – F; 28.4 – A)